

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

УДК 371.315:811

DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9283.43.2025.358790>

Борецька Г. Е.,

hanna.boretska@knlu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7052-9191>

Київський національний лінгвістичний університет

Дата надходження 31.10.2025. Рекомендовано до друку 19.11.2025

ВИБІРКОВА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА “РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ”: ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ

Анотація. У статті представлено тематичний план навчальної дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови”, основний зміст лекційних занять та рефлексивний аналіз педагогічного досвіду, накопичений завдяки апробація дисципліни впродовж трьох навчальних років. “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови” входить до блоку вибіркового навчальних дисциплін професійної і практичної підготовки та пропонується здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у галузі знань А Освіта зі спеціальності А4 Середня освіта (спеціалізація Англійська / Німецька / Французька / Іспанська мова і література). Визначена мета дисципліни, яка полягає у розкритті поняття “критичне мислення”, дослідженні особливостей його розвитку, оволодінні здобувачами вищої освіти методичними знаннями і вміннями аналізу, відбору та самостійного застосовування технологій розвитку критичного мислення на уроках іноземної мови. Деталізовано тематичний план дисципліни із розподілом годин на лекційні і семінарські заняття та самостійну роботу здобувачів. Відповідно до тематичного плану, зміст навчальної дисципліни розкривається у двох змістових модулях. Перший модуль присвячено теоретичним передумовам розвитку критичного мислення та медіаграмотності, як складової критичного мислення. У другому модулі розглядається формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів закладів загальної середньої освіти з використанням технологій розвитку критичного мислення; вивчаються етапи розвитку критичного мислення та досліджується використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови. У статті висвітлено ключові досягнення здобувачів вищої освіти, що стали результатом опанування навчальної дисципліни, зокрема успішне проходження Національного тесту з медіаграмотності, участь у міжнародних конференціях та написання і захист курсових робіт, присвячених розвитку критичного мислення й медіаграмотності. Отримані результати підкреслюють актуальність дисципліни та її позитивний вплив на професійне становлення майбутніх вчителів іноземних мов.
Ключові слова: вибіркова навчальна дисципліна, урок іноземної мови, критичне мислення, технології розвитку критичного мислення, інтерактивні технології, медіаграмотність.

Boretska H. E.

hanna.boretska@knlu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7052-9191>

Kyiv National Linguistic University

THE ELECTIVE ACADEMIC DISCIPLINE “DEVELOPING CRITICAL THINKING IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS”: THEMATIC FRAMEWORK AND IMPLEMENTATION EXPERIENCE

Abstract. Introduction. The article presents an overview of the elective academic discipline “Developing Critical Thinking in Foreign Language Lessons”, its thematic framework, the main content of lecture

sessions, and a reflective analysis of pedagogical experience accumulated during its implementation. The discipline is part of the block of elective courses that enhance professional and practical training of higher education students at the first (Bachelor's) level in the field of Education (Field of Knowledge A, Specialty A4 Secondary Education, specialising in English / German / French / Spanish Language and Literature). **Purpose.** The purpose of the article is to provide a comprehensive overview of the thematic structure of the elective course "Developing Critical Thinking in Foreign Language Lessons", to outline the core content of its lecture sessions, and to present an analysis of pedagogical experience and learning outcomes gained during its implementation. Furthermore, the article emphasises that the course is designed to equip students with methodological knowledge and practical skills essential for analysing, selecting, and independently applying technologies aimed at fostering critical thinking in foreign language instruction. An additional objective is to introduce students to the core principles of media literacy as an integral component of critical thinking. **Methods.** The study draws on the analysis of normative documents and foreign language curricula, the review of scholarly literature related to the key themes of the course, and the design and continuous revision of the discipline. Additional methods include classroom observation and student surveys conducted during the implementation period. **Results.** According to the syllabus, the content of the discipline is organised into two modules. The first module explores the theoretical foundations of critical thinking and media literacy. The second module focuses on the formation of foreign language communicative competence in secondary school learners using the technologies for developing critical thinking. It examines stages of critical thinking development, strategies for designing foreign language tasks, and the implementation of interactive technologies in lesson planning. The article highlights key achievements of students who completed the course, including successful performance on the National Media Literacy Test, participation in international academic conferences, and the preparation and defence of coursework projects dedicated to critical thinking and media literacy. These outcomes confirm the discipline's effectiveness in shaping students' methodological competence and enhancing their professional readiness.

Conclusion. The analysis demonstrates the relevance and pedagogical value of the elective course "Developing Critical Thinking in Foreign Language Lessons." Its implementation supports the professional development of future foreign language teachers by fostering their ability to integrate critical thinking and media literacy strategies into educational practice.

Keywords: elective academic discipline, foreign language lesson, critical thinking, technologies for developing critical thinking, interactive technologies, media literacy.

Постановка проблеми. У сучасному світі інформаційного перенасичення, маніпуляцій та поширення дезінформації, саме здатність аналізувати, оцінювати та критично осмислювати інформацію стає важливою передумовою якісної освіти. Свідченням актуальності питання формування критичного мислення є вимоги Державного стандарту базової середньої освіти (2020) та Державного стандарту профільної освіти (2024). У Державному стандарті базової середньої освіти визначено необхідність формування наскрізних умінь, а саме: уміння читати з розумінням, висловлювати власну думку усно і письмово, критично та системно мислити, діяти творчо, виявляти ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, оцінювати ризики, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми. Державний стандарт профільної освіти визначає, що здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами передбачає вміння здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих і цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати для комунікації в усній і письмовій формі для обстоювання власних поглядів, переконань. Підкреслено необхідність розвитку критичного мислення здобувачів середньої освіти як ключової навички XXI століття і в чинних програмах з іноземних мов, розміщених на відповідній сторінці Міністерства освіти і науки України.

Вимоги до розвитку критичного мислення, зазначені в державних стандартах та програмах, зумовлюють потребу в підготовці вчителя, який володіє сучасними технологіями формування критичного мислення та вміє інтегрувати їх у навчальний процес з іноземної мови. Підготовка такого фахівця здійснюється за рахунок вивчення нормативних дисциплін психолого-педагогічного та методичного циклів

і актуалізується на вибіркових дисциплінах, однією з яких є “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови”.

Вибіркова дисципліна “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови” з 2023 року входить до переліку вибіркових компонентів освітньої програми Іноземні мови та літератури, методика навчання іноземних мов і зарубіжної літератури (англійська / німецька / французька / іспанська мова і друга західноєвропейська мова) та пропонується здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються на IV курсі філологічного факультету освітніх технологій Київського національного лінгвістичного університету. Майбутні вчителі іноземних мов усвідомлюють важливість формування критичного мислення та виявляють інтерес до вибіркової дисципліни, що підтверджується кількістю здобувачів вищої освіти, які обирали зазначену дисципліну: 2023/2024 н. р. – 59 здобувачів, 2024/2025 н. р. – 65 здобувачів, 2025/2026 н. р. – 70 здобувачів. Повторюваність вибіркової дисципліни впродовж трьох років і значна кількість учасників дозволили апробувати основний зміст дисципліни, уточнити й оновити теми і зміст лекційних та практичних занять і запропонувати, на нашу думку, оптимальний варіант тематичного плану вибіркової навчальної дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках англійської мови”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій здійснено в кількох напрямках: вивчалися наукові роботи, присвячені технологіям розвитку критичного мислення, інтерактивним технологіям та студіям у галузі розроблення змісту навчальних дисциплін. Питання розвитку критичного мислення висвітлено в багатьох працях зарубіжних та українських авторів. У більшості сучасних публікацій, присвячених критичному мисленню, простежується опертя на дослідження провідних учених цієї галузі: Р. Енніса (Ennis, 2003), Р. Пола (Paul, 1993), М. Ліпмана (Lipman, 1984), Д. Халпберн (Halpern, 2014) та інших. Поряд із класичними підходами дедалі більшої ваги набувають і сучасні дослідження, у яких критичне мислення розглянуто крізь призму нових освітніх викликів, процесів демократизації, цифровізації та медіаграмотності. Так, зокрема, описано роль критичного мислення в громадянському вихованні на уроках історії (С. Терно, 2013), проаналізовано особливості та технології розвитку критичного мислення на уроках англійської мови (О. Нікітченко, О. Тарасова, Т. Полонська, 2017), проаналізовано розвиток критичного мислення майбутніх учителів іспанської мови як технологію формування методичної компетентності (Бігич, 2019).

Важливість використання інтерактивних технологій для розвитку критичного мислення розглянуто в працях багатьох учених. Так, Т. Полонська зосередила увагу на дослідженні критичного мислення як технології компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназії (Полонська, 2022). Досліджено застосування інтерактивних технологій в навчанні іноземних мов і культур (Ніколаєва та ін., 2015, с. 479–317) та для формування компетентності в говорінні (Борецька, 2010). О. Бігич описала й довела ефективність використання інтерактивної технології “Шість капелюхів мислення” для формування методичної компетентності викладача іноземних мов (Бігич, 2017). Проаналізовано взаємозв’язок проблемно-орієнтованого навчання та критичного мислення студентів (Popovska Nalevska, 2025). Приділено увагу й розвитку медіаграмотності як складнику критичного мислення (Борецька, 2025; Козюк, 2024; Коркос, 2023; Машута, 2025).

Аналіз досліджень і публікацій в галузі розроблення навчальних дисциплін засвідчив, що питання конструювання змісту вибіркових дисциплін, а саме дисципліни “Візуальні опори для навчання іноземних мов і культур”, розглянула О. Бігич (2022). Розроблено та опубліковано робочу програму навчальної дисципліни

“Сучасні технології навчання іноземних мов” (Устименко, 2025). О. Конотоп дослідила особливості масових відкритих онлайн-курсів для формування і розвитку критичного мислення студентів (Конотоп, 2020).

Метою статті є опис та обґрунтування тематичного плану й основного змісту лекцій навчальної вибіркової дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови” та аналіз педагогічного досвіду, отриманого завдяки трирічній апробації навчальної вибіркової дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Метою вивчення дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови” є ознайомлення майбутніх учителів іноземної мови з теоретичними основами технології розвитку критичного мислення в закладах загальної середньої освіти, а також у формуванні методичних умінь аналізу, добору й самостійного застосування технологій і прийомів розвитку критичного мислення в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. Передумовами вивчення навчальної дисципліни є успішне опанування навчальних дисциплін психолого-педагогічного та методичного циклу і вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов.

Вибіркова дисципліна містить 3 кредити: 14 годин лекцій, 16 годин практичних занять і 60 годин самостійної роботи студентів. Зміст навчальної дисципліни розкривається у двох модулях. У першому модулі подаються теоретичні основи розвитку критичного мислення та формування медіаграмотності на уроках іноземної мови. У другому модулі розглядаються питання формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО з використанням технологій розвитку критичного мислення. Тематичний план занять та розподіл годин за видами роботи подано в таблиці.

Таблиця

Тематичний план занять та розподіл годин з навчальної дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови”

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		у тому числі			
		разом	лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні передумови розвитку критичного мислення на уроках іноземної мови					
1.	Визначення та характеристики критичного мислення як однієї з найважливіших компетентностей XXI століття та засобу протистояння маніпуляціям. Історія понять “критичне мислення” та “розвиток критичного мислення”: внесок зарубіжних та українських науковців.	12	2	2	8
2.	Критичне мислення і таксономія Блума: практичне застосування на уроці іноземної мови. Критичне мислення і штучний інтелект: виклики та можливості для сучасного вчителя іноземної мови.	12	2	2	8
3.	Медіаграмотність як складник критичного мислення. Розвиток медіаграмотності учнів ЗЗСО на уроках іноземної мови та під час позакласних заходів. Національний тест з медіаграмотності. Цифрові інструменти перевірки достовірності інформації.	12	2	2	8

Змістовий модуль 2. Формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО з використанням технологій розвитку критичного мислення					
	Етапи розвитку критичного мислення, мета та зміст кожного етапу.	12	2	2	8
4.	Інтерактивні технології як засіб формування іншомовної мовленнєвої компетентності та розвитку критичного мислення: частина 1 (інтелект-карта, мозковий штурм, сенкан, проєктні технології, кейсові технології).				
5.	Інтерактивні технології як засіб формування іншомовної мовленнєвої компетентності та розвитку критичного мислення: частина 2 (рольові ігри, дебати, дискусії, технологія “Шість капелюхів мислення”).	12	2	2	8
6.	Особливості планування і підготовки уроків іноземної мови з використанням технологій розвитку критичного мислення на різних етапах навчання.	12	2	2	8
7.	Засоби розвитку критичного мислення. Формувальне оцінювання на уроках іноземної мови із застосуванням технологій розвитку критичного мислення. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчання та оцінювання. Особливості вимірювання рівня сформованості критичного мислення і медіаграмотності учнів ЗЗСО.	12	2	2	8
8.	Модульний контроль	6	-	2	4
Разом годин		90	14	16	60

Пропонуємо до вашої уваги основний зміст лекцій й узагальнені висновки та рефлексивний аналіз педагогічного досвіду, отриманого завдяки трирічній апробації навчальної вибіркової дисципліни.

До першого змістового модуля “Теоретичні передумови розвитку критичного мислення на уроках іноземної мови” увійшли теми, які розглядаються на лекціях № 1–3.

На *першій лекції* розкривається поняття “критичне мислення”, пропонуються визначення цього поняття та описуються характеристики критичного мислення. На лекції обґрунтовується важливість критичного мислення як навички ХХІ століття та засобу протистояння маніпуляціям. Слід відзначити необхідність надання лекціям інтерактивного характеру, що реалізується через постановку лектором проблемних запитань, які заохочують здобувачів освіти до висловлення власної думки, вислуховування позицій колег та участі у спільному обговоренні. Так, на першій лекції студенти відповідали на такі запитання: “Навіщо сучасній людині потрібне критичне мислення?”, “Які ознаки того, що в людини розвинуто критичне мислення?”, “Критичне мислення і IQ – чи є зв’язок?”. Учасники курсу висловлювали свої думки, після чого лекторка демонструвала презентацію, укладену на основі аналізу наукових джерел з теми, і здобувачі освіти могли перевірити коректність своїх тверджень.

Друга частина першої лекції присвячена зарубіжним та вітчизняним ученим, які вивчали питання розвитку критичного мислення. Згадувалися такі зарубіжні вчені, як М. Ліпман, Дж. Дьюї, Р. Пол, Д. Халперн, Д. Клустер та їх внесок у теорію розвитку критичного мислення. Розглядалися дослідження українських науковців С. Терно, О. Тягло, Т. Полонської, О. Пометун та О. Бігич, присвячені особливостям розвитку критичного мислення.

Метою другої лекції є ознайомлення здобувачів освіти з науковими здобутками американського педагога і психолога Бенджаміна Блума та його таксономією педагогічних цілей в пізнавальній сфері (“Bloom’s taxonomy”) (Bloom et al., 1956). На цій лекції розглядаються оригінальна таксономія та її оновлена інтерпретація, запропонована Л. Андерсон та Д. Кратволом (Anderson & Krathwohl, 2001; Krathwohl, 2002) й описана О. Пометун (2018) в українських педагогічних джерелах; аналізуються графічні моделі таксономії Блума та дієслова, що відповідають кожному рівню когнітивної діяльності. Особлива увага приділяється практичному застосуванню таксономії, зокрема необхідності дотримання визначеної послідовності рівнів розумової діяльності через добір вправ, інструкції до яких формулюються з використанням відповідних дієслів.

Третя лекція присвячена надзвичайно актуальній в сучасних умовах темі, а саме медіаграмотності як складника критичного мислення. Під час заняття з’ясується, чому словом року 2016 стало “post-truth”, що означає цей термін і яким чином він пов’язаний із формуванням медіаграмотності. Здобувачі вищої освіти висловлювали власні припущення щодо сутності поняття “медіаграмотність” та спробували оцінити власний рівень її сформованості. Окрема увага на лекції приділяється правилам безпечної та відповідальної поведінки в соціальних мережах, а також аналізуються типові вияви недостатнього рівня медіаграмотності, зокрема хейт, мова ворожнечі, поширення неперевіреної чи маніпулятивної інформації. Розглядаються також небезпечні, особливо в умовах воєнного часу, явища – фейки, маніпуляції, інформаційно-психологічні операції (ІПСО); вивчаються засоби й цифрові інструменти для перевірки достовірності інформації.

Значна увага на лекції приділяється українським ресурсам з медіаграмотності, як-от національний проєкт з медіаграмотності “Фільтр” (<https://filter.mcsc.gov.ua/>), антифейкова інтелектуальна гра “НотаЄнота” (<https://notaenota.com/>), Портал медіаосвіти та медіаграмотності (<https://medialiteracy.org.ua/>), науково-популярне медіа “Куншт” (<https://www.kunsht.com.ua/>). Здобувачі освіти також дізнаються про загальнонаціональні заходи, а саме тиждень медіаграмотності в Україні та національний тест з медіаграмотності.

Варто зазначити, що тема цієї лекції зазвичай викликає інтерес у здобувачів освіти, які відгукуються на пропозицію пройти національний тест з медіаграмотності. Це щорічний тест, організований національним проєктом з медіаграмотності “Фільтр”, який реалізується за підтримки програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні та фінансування уряду Японії, разом із програмою USAID “Мріємо та діємо” (до 2025 року) та проєктом “Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті” за підтримки Посольства США в Україні у партнерстві з Міністерством освіти і науки України. У 2023 році тест проводився онлайн на платформі Туреформ та включав 34 запитання. Більшість студентів, які зараховані на курс “Розвиток критичного мислення на уроках англійської мови”, пройшла національний тест з медіаграмотності та отримала результати від 24 до 29 балів – “Майже гуру”. Але, на жаль, за умовами тесту 2023 року, сертифікат може отримати лише той, хто набере 30 – 34 бали і рівень “Гуру”. Слід зазначити, що таких виявилось усього 6 % від загальної кількості тестованих по Україні, що є свідченням складності цього тесту. Проте участь у національному тесті стала не лише новим цікавим досвідом для здобувачів освіти, а й допомогла глибше усвідомити важливість медіаграмотності в сучасному світі.

Правила проходження національного тесту з медіаграмотності змінено у 2024 році: тест складався з 25 питань, поділених на п’ять тематичних блоків. Після проходження

тесту учасник автоматично отримав результат, а сертифікати за проходження тесту видавали як за найвищий бал (звання “гуру медіаграмотності”), так і за меншу кількість балів (звання “майже гуру медіаграмотності”), тому більшість учасників вибіркової дисципліни змогли отримати сертифікат.

У 2025 році пройти національний тест з медіаграмотності можна було протягом трьох днів – 29, 30, 31 жовтня (Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності, 2025а). Тест містив 25 запитань з п’яти тематичних блоків: медіаграмотність та фактчекінг; медіа: достовірність та вплив інформації; штучний інтелект; соціальні мережі; онлайн-безпека та протидія шахрайству. За даними *Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності (2025b)* 66 510 людей розпочали Національний тест з медіаграмотності у 2025 році, 34 470 з яких пройшли тест повністю. Звання “гуру медіаграмотності” отримали 8 % тестованих, серед яких були й учасники вибіркової дисципліни – Моспанчук Вікторія (група СОа 04-22), Смук Богдан (група СОа 03-22), Хрокало Ярослав (група СОа 03-22). Інші студенти також успішно виконали тест, але з меншою кількістю балів й отримали сертифікати зі званням “майже гуру медіаграмотності”.

Завдяки розгляду тем першого змістового модуля, присвячених теоретичним передумовам розвитку критичного мислення, створено підґрунтя для переходу до питань формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО з використанням технологій розвитку критичного мислення, що є темою другого змістового модуля, підтеми якого пропонуються на наступних чотирьох лекціях (лекції № 4–7).

На *четвертій лекції* розглядаються етапи розвитку критичного мислення: виклик (Evocation / Challenge), осмислення (Outcome Expectation / Comprehension) та рефлексія (Reflection) (Meredith, Steele, 2011). Обговорюються мета та зміст кожного етапу й особливості застосування технологій розвитку критичного мислення по кожному з цих етапів (Popovska Nalevska, 2025). Особлива увага приділяється питанням підготовки вчителя до застосування технологій критичного мислення на уроці іноземної мови.

Також *четверта і п’ята лекції* присвячені інтерактивним технологіям як засобу формування іншомовної мовленнєвої компетентності та розвитку критичного мислення в учнів закладів загальної середньої освіти. На четвертій лекції розглядаються такі інтерактивні технології, як мозковий штурм, сенкан, проєктні технології, кейсові технології; на п’ятій лекції – рольові ігри, дебати, дискусії, технологія “Шість капелюхів мислення” (Борецька, 2010; Meredith, Steele, 2011; Ніколаєва та ін., 2015, с. 479–317; Бігич, 2017; Никітченко & Тарасова, 2017; Полонська, 2022; Лифар, 2025). Наводяться приклади використання зазначених інтерактивних технологій на різних етапах навчання, деталізується мета кожної технології та особливості її застосування. Визначаються можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій за умови впровадження змішаного або онлайн-навчання.

Тема *шостої лекції* – особливості планування і підготовки уроків іноземної мови з використанням технологій розвитку критичного мислення на різних етапах навчання. Розглядаються питання застосування інтерактивних технологій у процесі навчання рецептивних та продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Окрема увага зосереджується на поетапному інтегруванні технологій критичного мислення в структуру уроку – від мотиваційного етапу до рефлексивного. На конкретних прикладах демонструється, як технології розвитку критичного мислення сприяють

підвищенню мотивації до навчання здобувачів середньої освіти, їх автономії та формуванню навичок усвідомленого навчання.

На сьомій лекції розглядаються засоби розвитку критичного мислення, питання формувального оцінювання на уроках іноземної мови із застосуванням технологій розвитку критичного мислення. Обговорюються питання добору автентичних матеріалів для уроків іноземної мови, докладно аналізуються інструменти формувального оцінювання, які дозволяють відслідковувати прогрес учнів і коригувати навчальний процес. Наголошується на важливості системного підходу до оцінювання, який поєднує кількісні та якісні показники, а також враховує вікові та індивідуальні особливості учнів. Увага приділяється і використанню інформаційно-комунікаційних технологій для навчання та оцінювання. Розглядаються питання вимірювання рівня сформованості критичного мислення і медіаграмотності учнів закладів загальної середньої освіти.

Зацікавлення здобувачів вищої освіти темою розвитку критичного мислення та медіаграмотності втілено в таких напрямках: у темах доповідей учасників курсу на методичних семінарах; в участі у міжнародних конференціях (Козюк Марія, Лифар Катерина, Машута Марія); у темах курсових робіт. Виступи та тези конференцій присвячено розвитку медіаграмотності (Козюк, 2024; Машута, 2025) та використанню інтерактивних технологій (Лифар, 2025). Курсова робота Козюк Марії “Розвиток критичного мислення в учнів основної школи під час проведення позакласної роботи з англійської мови” була представлена на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності “Романські мови, методика викладання романо-германських мов, романо-германські літератури” в 2024 році та посіла III місце. Також учасники курсу готували і проводили позакласні заходи з розвитку критичного мислення та медіаграмотності в закладах загальної середньої освіти під час виробничих педагогічних практик.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз змісту вибіркової навчальної дисципліни “Розвиток критичного мислення на уроках іноземної мови” та досвід викладання дисципліни протягом трьох навчальних років підтверджує її актуальність та позитивний вплив на професійне становлення майбутніх вчителів іноземних мов. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вдосконалення змісту дисципліни відповідно до оновлених освітніх стандартів, а також на випрацювання сучасних методичних рішень, що сприятимуть подальшій інтеграції технологій розвитку критичного мислення в процес навчання іноземних мов.

Конфлікт інтересів

Автор не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Штучний інтелект у дослідженні не застосовано.

ЛІТЕРАТУРА

Державний стандарт базової середньої освіти. (2020).

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

Державний стандарт профільної освіти. (2024).

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>

- Бігич, О. Б. (2017). Six thinking hats – інтерактивна технологія формування методичної компетентності викладача іноземної мови. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*, 1(15), 64–67.
- Бігич, О. Б. (2019). Модерація й розвиток критичного мислення майбутніх учителів іспанської мови як технології формування методичної компетентності. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. Вип. 31, 43–52.
- Бігич, О. Б. (2022). Зміст вибіркової дисципліни “Візуальні опори для навчання іноземних мов і культур”. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*, 36, 103–110.
- Борецька, Г. Е. (2010). Сучасні технології формування англомовної компетенції в говорінні в учнів основної і старшої школи. *Іноземні мови*, 2, 23–26.
- Борецька, Г. Е. (2025). Розвиток медіаграмотності на уроках англійської мови в старшій школі. *Ad orbem per linguas. До світу через мови: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Людина і цифрове суспільство: когніція – мова – освіта – дискурс”* (с. 389–391). Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.
<https://www.knlu.edu.ua/images/news/2025/13-05-2025/Tezy-2025-1-part.pdf>
- Козюк, М. В. (2024). Підвищення рівня медіаграмотності на позакласних заходах з англійської мови. *X International scientific and practical conference “Modern Trends in the Development of Scientific Space”* (с. 226–227). Dresden, Germany, International Scientific Unity.
<https://isu-conference.com/arkhiv/modern-trends-in-the-development-of-scientific-space/>
- Конотоп, О. С. (2020). Масові відкриті онлайн-курси для формування і розвитку критичного мислення студентів як основи формування іншомовної навчально-стратегічної компетентності. *Іноземні мови*, 4, 26–33.
- Коркос, Я. (2023). Критичне мислення в епоху постправди. *Перспективи та інновації науки*, 8(26), 196–211.
[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-196-211](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-196-211)
- Лифар, К. Д. (2025). Формування компетентності в англійськомовному монологічному мовленні в учнів основної школи з використанням інтерактивних технологій). “Ad orbem per linguas. До світу через мови”. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Людина і цифрове суспільство: когніція – мова – освіта – дискурс”, 15–16 травня 2025 року (с. 523–525). Видавничий центр Київського національного лінгвістичного університету.
<https://www.knlu.edu.ua/images/news/2025/13-05-2025/Tezy-2025-2-part.pdf>
- Машута, М. Ю. (2025). Факт чи фейк: медіачелендж як засіб розвитку критичного мислення учнів. *Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (с. 951–954). Глухівський Національний педагогічний університет ім. О. Довженка.
<https://gnpu.edu.ua/event/gluhivski-naukovi-chytannya-2025-aktualni-pytannya-suspilnyh-ta-gumanitarnyh-nauk/>
- Ніколаєва, С. Ю., Беженар, І. В., Борецька, Г. Е., Британ, Ю. В., Дідух, О. О., Дьячкова, Я. О., Крапчатова, Я. А., Майер, Н. В., Петрусевич, Ю. А., Устименко, О. М., Фабрична, Я. Г., Черниш, В. В., & Ярошенко, О. В. (2015). *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: колективна монографія*. Вид. центр КНЛУ.
- Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності. (2025, 20 жовтня). *29 жовтня стартує щорічний Національний тест із медіаграмотності*.
<https://filter.mcsc.gov.ua/news>

- Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності. (2025, 07 листопада). *Національний тест з медіаграмотності 2025: правильні відповіді*.
<https://filter.mcsc.gov.ua/news/natsionalnyy-test-z-mediahramotnosti-2025-pravylni-vidpovidi/>
- Нікітченко, О. С. Тарасова., О. А. (2017). Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови : навчально-практичний посібник. Друкарня Мадрид.
- Полонська, Т. (2022). Критичне мислення як технологія компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназії. *Український Педагогічний журнал*, 1, 70–79.
<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-70-79>
- Пометун, О. І. (2018). Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*, 2, 89–98.
- Терно, С. О. (2013). Роль критичного мислення у громадянському вихованні на уроках історії. *Наукові праці історичного факультету Запорізького нац. ун-ту*, 35, 374–382.
- Устименко, О. М. (2025). Робоча програма навчальної дисципліни “Сучасні технології навчання іноземних мов”. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 42, 112–127.
<http://doi.org/10.32589/2412-9283.42.2025.334947>
- Anderson, Lorin W.; Krathwohl, David R., eds. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom’s taxonomy of educational objectives. New York: Longman. ISBN 978-0-8013-1903-7.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. A. (1956). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook 1: Cognitive Domain. New York: David McKay.
- Ennis, R. H. (2003). Critical Thinking Assessment. Hampton Press.
- Halpern, D. F. (2014). Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking (5th Edition). NY: Psychology Press.
- Krathwohl, David R. (2002). “A revision of Bloom’s taxonomy: An overview”. Theory into Practice. Routledge. 41 (4): 212–218. doi:10.1207/s15430421tip4104_2.
- Meredith, Kurtis S., Steele, Jeannie L. (2011). Classrooms of Wonder and Wisdom: Reading, Writing, and Critical Thinking for the 21st Century. Corwin Press, 172.
- Lipman, M. (1984). Thinking in education. New York, USA: Cambridge University Press.
- Paul, R. (1993) Critical Thinking: What every person needs to survive in a rapidly changing world. Santa Rosa, CA: Foundation for Critical Thinking.
- Popovska Nalevska, G. (2025). Critical thinking disposition as a factor in creating problem-based learning. *International Journal of Research Studies in Education*, 14(1), 123-133.
<https://doi.org/10.5861/ijrse.2025.25006>

REFERENCES

- Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. (2020).
<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
- Derzhavnyi standart profilnoi osvity. (2024).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
- Bihych, O. B. (2017). Six thinking hats – interaktyvna tekhnolohiia formuvannia metodychnoi kompetentnosti vykladacha inozemnoi movy. *Aktualni problemy romanohermanskoï filolohii ta prykladnoi linhvistyky*, 1(15), 64–67.

- Bihych, O. B. (2019). Moderatsiia y rozvytok krytychnoho myslennia maibutnykh uchyteliv ispanskoï movy yak tekhnolohii formuvannia metodychnoi kompetentnosti. *Visnyk KNLU. Seriiia Pedahohika ta psykhologhiia*, 31, 43–52.
- Bihych, O. B. (2022). Zmist vybirkovoi dystsypliny “Vizualni opory dlia navchannia inozemnykh mov i kultur”. *Visnyk KNLU. Seriiia Pedahohika ta psykhologhiia*, 36, 103–110.
- Boretska, H. E. (2010). Suchasni tekhnolohii formuvannia anhlomovnoi kompetentsii v hovorinni v uchniv osnovnoi i starshoi shkoly. *Inozemni movy*, 2, 23–26.
- Boretska, H. E. (2025). Rozvytok mediahramotnosti na urokakh anhliiskoi movy v starshii shkoli. *Ad orbem per linguas. Do svitu cherez movy: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoï konferentsii “Liudynaitsyfrovesuspilstvo: kohnitsiia – mova – osvita – dyskurs”* (s. 389–391). Vydavnychi tsentr Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. <https://www.knlu.edu.ua/images/news/2025/13-05-2025/Tezy-2025-1-part.pdf>
- Koziuk, M. V. (2024). Pidvyshchennia rivnia mediahramotnosti na pozaklasnykh zakhodakh z anhliiskoi movy. *X International scientific and practical conference “Modern Trends in the Development of Scientific Space”* (s. 226–227). Dresden, Germany, International Scientific Unity. <https://isu-conference.com/arkhiv/modern-trends-in-the-development-of-scientific-space/>
- Konotop, O. S. (2020). Masovi vidkryti onlain-kursy dlia formuvannia i rozvytku krytychnoho myslennia studentiv yak osnovy formuvannia inshomovnoi navchalno-stratehichnoi kompetentnosti. *Inozemni movy*, 4, 26–33.
- Korkos, Ya. (2023). Krytychne myslennia v epokhu postpravdy. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, 8(26), 196–211. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-196-211](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-196-211)
- Lyfar, K. D. (2025). Formuvannia kompetentnosti v anhliiskomovnomu monolohichnomu movlenni v uchniv osnovnoi shkoly z vykorystanniam interaktyvnykh tekhnolohii. *Ad orbem per linguas. Do svitu cherez movy. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Liudyna i tsyfrove suspilstvo: kohnitsiia – mova – osvita – dyskurs”*, 15–16 travnia 2025 roku (s. 523–525). Vydavnychi tsentr Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. <https://www.knlu.edu.ua/images/news/2025/13-05-2025/Tezy-2025-2-part.pdf>
- Mashuta, M. Yu. (2025). Fakt chy feik: media-chelendzh yak zasib rozvytku krytychnoho myslennia uchniv. *Hlukhivski chytannia – 2025. Aktualni pytannia suspilnykh ta humanitarnykh nauk: zbirnyk materialiv XV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* (s. 951–954). Hlukhivskiy Natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. O. Dovzhenka. <https://gnpu.edu.ua/event/gluhivski-naukovi-chytannya-2025-aktualni-pytannya-suspilnyh-ta-gumanitarnykh-nauk/>
- Nikolaieva, S. Yu., Bezhenar, I. V., Boretska, H. E., Brytan, Yu. V., Didukh, O. O., Diachkova, Ya. O., Krapchatova, Ya. A., Maiier, N. V., Petrusyevych, Yu. A., Ustymenko, O. M., Fabrychna, Ya. H., Chernysh, V. V., & Yaroshenko, O. V. (2015). *Suchasni tekhnolohii navchannia inozemnykh mov i kultur u zahalnoosvitnykh i vyshchykh navchalnykh zakladakh: kolektyvna monohrafiia*. Vyd. tsentr KNLU.
- Filtr. Natsionalnyi proiekt z mediahramotnosti. (2025, 20 zhovtnia). 29 zhovtnia startuie shchorichnyi Natsionalnyi test iz mediahramotnosti. <https://filter.mcsc.gov.ua/news>
- Filtr. Natsionalnyi proiekt z mediahramotnosti. (2025, 07 lystopada). Natsionalnyi test z mediahramotnosti 2025: pravylni vidpovidi. <https://filter.mcsc.gov.ua/news/natsionalnyy-test-z-mediahramotnosti-2025-pravylni-vidpovidi/>

- Nikitchenko, O. S., Tarasova, O. A. (2017). *Formuvannia navychok krytychnoho myslennia na urokakh inozemnoi movy: navchalno-praktychnyi posibnyk*. Drukarnia Madryd.
- Polonska, T. (2022). Krytychne myslennia yak tekhnolohiia kompetentnisno oriientovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv 5–6 klasiv himnazii. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 70–79.
<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-70-79>
- Pometun, O. I. (2018). Krytychne myslennia yak pedahohichnyi fenomen. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 2, 89–98.
- Terno, S. O. (2013). Rol krytychnoho myslennia u hromadianskomu vykhovanni na urokakh istorii. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho nats. un-tu*, 35, 374–382.
- Ustymenko, O. M. (2025). Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny “Suchasni tekhnolohii navchannia inozemnykh mov”. *Visnyk KNLU. Serii Pedahohika ta psykholohiia*, vyp. 42, 112–127.
<http://doi.org/10.32589/2412-9283.42.2025.334947>
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. A. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook 1: Cognitive Domain*. New York: David McKay.
- Ennis, R. H. (2003). *Critical Thinking Assessment*. Hampton Press.
- Halpern, D. F. (2014). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking (5th Edition)*. NY: Psychology Press.
- Krathwohl, David R. (2002). “A revision of Bloom’s taxonomy: An overview”. *Theory into Practice*, 41(4), 212–218.
http://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2
- Meredith, Kurtis S., Steele, Jeannie L. (2011). *Classrooms of Wonder and Wisdom: Reading, Writing, and Critical Thinking for the 21st Century*. Corwin Press, 172.
- Lipman, M. (1984). *Thinking in education*. New York, USA: Cambridge University Press.
- Paul, R. (1993) *Critical Thinking: What every person needs to survive in a rapidly changing world*. Santa Rosa, CA: Foundation for Critical Thinking.
- Popovska Nalevska, G. (2025). Critical thinking disposition as a factor in creating problem-based learning. *International Journal of Research Studies in Education*, 14(1), 123–133.
<https://doi.org/10.5861/ijrse.2025.25006>

CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)